

17. Gaia: Erantzukizuna (II)

LABURPENA: I. Besteren egitateagatiko erantzukizuna: KZeko 1.903. artikulua.-1. Besteren egitateagatiko erantzukizunaren esanahia eta ezaugarri orokorrak.-2. Hipotesiak.-2.1. Gurasoen erantzumena.-2.2. Tutoreen erantzumena.-2.3. Enpresariaren erantzumena.-2.4. Hezte-zentroetako titularren erantzumena.-2.5. 1.903. artikuluan sartzen diren kasuen izaera irekia edo itxia. Ibilgailuaren titularren erantzumena.-II. Animaliek eta gauzek sortutako kalteen erantzukizuna.-1. Sarrera.-2. Animaliek sortutako kalteen erantzukizuna.-3. Gauzek sortutako kalteen erantzukizuna.-III. Administrazioa Publikoen erantzumena.-IV. Beste erantzukizun-erregimen bereziak.-1. Abiapuntua.-2. Motordun ibilgailuek zirkulatzean sortutako kalteen erantzukizuna.-3. Produktu akastunek sortutako kalteen erantzukizuna.-4. Aire nabigazioan sortutako kalteen erantzukizuna.-5. Kalte nuklearren erantzukizuna.-6. Ehizatik sortutako kalteen erantzukizuna.

ARAUDIA: Aurreko kapituluan adierazitakoaz gain: EKko 106.2. art.; KZeko 1.903.-1.910. art.; Botere Judizialari buruzko uztailaren 1eko 6/1985 Lege Organikoaren 292.-297. eta 411.-413. art. (BJLO); Administrazio Publikoen eta Prozedura Administratibo Arruntaren Erregimen Juridikoari buruzko azaroaren 26ko 30/1992 Legearen 139.-146. art. (PAEJL); Administrazioekiko auzien Jurisdikzioari buruzko uztailaren 13ko 29/1988, Legearen 2.e) art. (JKAL); 429/1993 Errege Dekretua, martxoaren 26koa, Ondarezko Erantzukizunaren alorrean Administrazio Publikoen Prozedurari buruzko Erregelamendua; 1/1991 Legea, urtarrilaren 7koa, Irakasleen Erantzukizunaren alorrean Kode Zibila eta Penala aldatzen dituen; 85/374/EEE Direktiba, uztailaren 25ekoa, Produktu akastunek eragindako kalteen erantzukizunaren alorrean Estatu kideen legeak, erregelamenduak eta xedapen administratiboak hurbiltzeari buruzkoa; Erromako Hitzarmena, 1952ko urriaren 7an egina, Espainiak 1957ko martxoaren 1eko Instrumentu bidez berretsia.

I. BESTEREN EGITATEAGATIKO ERANTZUKIZUNA: KZEKO 1.903. ARTIKULUA

1. Besteren egitateagatiko erantzukizunaren esanahia eta ezaugarri orokorrak

Kaltea ordaintzeko obligazioa sortuko da, KZeko 1.903. artikuluen arabera, *ez bakarrik nork bere egite edo ez egiteen ondorioz, baita beste norbaitez erantzun beharra dagoenean ere*. Segidan, eta printzipio horren adierazle gisa, aipatzen dira gurasoen erantzukizuna, tutoreena, establezimendu nahiz enpresako jabe eta zuzendariena, eta goi-mailakoa ez den ikastetxeko titularrena; lehen kasuan, beren zaintzapean dituzten umeek eragindako kalteena; bigarrenetan, beren agindupean eta berekin bizi dituzten adingabekoek edo ezgaiek sortutakoena; hirugarrenean, beren mendekoek eragindakoena, eta, laugarrenean, inguruabar jakinetan, beren adingabeko ikasleek sortutakoena.

Beraz, ez da harritzekoa, legeko esapidea ikusita, **besteren egitateagatiko erantzukizuna** aipatzea. Baina, Kode Zibilak jasotako ikuspegitik, gauza ez da egitate kaltegarriarekin inolako zerikusirik ez duenari erantzukizuna esleitzea; abiapuntu gisa hartzen den ideiaaren arabera, pertsona horiek erantzun beharra izango dute kaltea aurreikusteko jarri behar zuten arreta guztia jarri ez dutelako. Hain zuzen, hori islatzen du 1.903. artikulua azken lerroaldeak, erantzukizun hori saihestu baitaiteke kaltea aurreikustean *familia-guraso on baten arreta osoa* erabili dela frogatzen bada.

Horren ondorioz, esan genezake arauaren idazketak ezartzen duela nork bere egitateaz erantzun beharra daukala; edo, beste modu batera esanda, artikulua horren arabera erantzuteko obligazioa duten pertsonak kaltearen kausa direlako ere erantzun behar lukete; izan ere, kasu horretan, 1.903. artikulua azken lerroaldea aipatu denean adierazi denez, legegileak berak errua frogatzeko karga alderantzikatu badu ere, errua (in educando, in vigilando edo in eligendo) dagoela iuris tantum jo beharko du.

Hala ere, aurreko kapituluan aipatu den erantzukizuna kuasiobjektibizatzeke prozesua (*vid.*, bereziki, III, 4.2), 1.903. artikulua aplikatzeko orduan ere nabaritu da; hala, erru-presuntzioa suntsitzea kasik ezinezkoa da. Horrela, errua formalki baztertu ez bada ere, azken batean, gero azalduko den bezala, egitateak ikusita pertsona horiek errudun direla nekez esan daitekeen arren, erantzule izango dira. Eta modu horretan, *berez*, besteren egitateagatiko erantzukizuna ezarriz bukatzen da.

Besteren egitateagatiko *benetako* erantzukizunak, aurreko kapituluan (*vid.* III) finkatuta utzi diren erantzukizunaren oinarriak edo elementuak berriz aztertu beharra dakar. Adierazi denez, erantzukizuna sortzeko, honako hauek bildu behar dira: portaera, kaltea, kausalitatezko erlazioa eta, erantzukizuna subjektiboa bada, errua. Hasieran 1.903. artikulua zuen ikuspegitik, gurasoen, enpresariaren eta abarren erantzukizunean agertzen dira elementu horiek guztiak. Hala ere, egungo ikuspegian, kuasiobjektibatzeak ekarri du, batetik, *de facto* errua baztertzea eta, gainera, **erantzukizun objektiboaz** hitz egitea (alegia, subjektu erantzulearen errurik gabekoa *ex* 1.903. art.), eta, bestetik, orain azaltzen ari garen kasuen multzoan, norberaren portaera galdatzea ere alde batera uztea: kondizio jakin bat izateak (gurasoa, tutorea, irakaslea, enpresaria...) esleitzen du erantzukizuna (DE ÁNGEL).

Erantzukizun hori (*ex* 1.903. art.) **zuzena** da, ez subsidiarioa. Eta *eragilea* (umea, mendekoa eta abar) zuzenean demandatzea ez da beharrezkoa, baina demandatu egin badaiteke. Subjektu horien aurka ere erantzukizuna galdatuko balitz, oinarri juridikotzat, noski, KZKO 1.902. artikulua hartu behar litzateke. Kalte beraren ondorioz, bi subjektu kondenatzen badira (bata 1.902. artikulua arabera eta bestea 1.903. artikulua arabera), eta bakoitzaren erantzukizun maila bereizteko elementu nahikorik ez balego, kondena hori solidarioa izango da.

2. **Supostuak**Hipotesiak

2.1. *Gurasoen erantzukizuna*

2.1.1. *Arazo orokorrak*

Gurasoei dagokienez, KZeko 1.903.II. artikulua *zaintzapean dituzten beren umeek* eragindako kalteetara mugatzen du haien erantzukizuna. Horrela, arauaren eremuan sartuko dira bai emantzipatu gabeko adingabeko umeek eragindako kalteak, bai luzatutako edo berrezarritako guraso boterearen mende dauden adindunek eragindakoak (*vid.* KZeko 171. art.). Guraso-boterepean dauden adindunek egindako egitateek -legez kontrako penalak direnek- sortutako kalteez zibilki gurasoek erantzun beharrari buruz, ikusi Kode Penaleko 118.1. artikuluko lehen erregela, krimenik egotzi ezin zaienei buruz, eta 120.1. artikulua, krimena egotzi dakiekeenei buruz. Hemezortzi urte baino gutxiagokoek burututako legez kontrako penaketik sortutako erantzukizunari buruz berriz, *vid. infra* 2.1.3.

Jadanik aurreratu denez, 1.903. artikulua oro har azaltzerakoan, lege ezarritako erru-presuntzioa ezereztea kasik ezinezkoa gertatzen da. Horren ondorioz, gurasoen erantzukizunaren esparruan, *in vigilando* edo *in educando* erruaz mintzatzen bada ere, gurasoek *beti* hartuko dute erantzukizuna. Espainiako Auzitegi Gorenak berak, sarritan doktrinak (DÍAZ ALABART, GÓMEZ-CALLE, PANTALEÓN) kritikatu duen ikuspuntutik, *kuasiobjektibatzea* aipatzen du hipotesi horietan, eta *arriskuaren* ondoriozko erantzukizuna dela dio (AGEE 1990-I-22, 1992-II-7 eta 1995-VI-30ekoak).

Lehenago adierazi denez, gurasoen erantzukizuna *zuzena* da. Dena den, erantzukizun hori, Kode Penalean, subsidiario gisa ezartzen da krimenik egotz dakiekeen guraso boterepean dauden adindun umeek sortutako kalteak badira (KPEko 120. art.).

2.1.2. *Zaintza*

Gurasoek erantzukizuna izango dute baldin eta umeak *beren zaintzapean* badituzte. Ideia hori eta *in vigilando* edo *in educando* erruan oinarritutako eredu bat datoz, nork bere kontrolpean duena bakarrik zaindu eta hezi dezakeela ulertzen baita.

Zaintzaren gainean, Familia Zuzenbidean erabiltzen den zaintzari buruzko kontzeptu bera onartu behar al da 1.903.II. artikulua eraginetarako? –horri buruz, *vid.* AGE 1990-9-27koa-. Eremu horretan, umearekin guraso biak bizi badira eta biei badagokie guraso-boterea egikaritzea, ulertuko da, halaber, biak direla *zaintzaileak*. Baina, gurasoak bananduta bizi badira, zaintza bati bakarrik dagokio (*vid.* KZeko 159. art.), eta bestea hainbat egoeratan egon daiteke: guraso-boterea bestearekin batera egikaritzeko aukera (*vid.* KZeko 156.V. art.), guraso-boterearen titularkidetza bakarrik, edo, agian, guraso-

botereaz gabetua. Guraso zaintzaile horrek izan al behar du erantzule bakarra?.

Galdera horri baietz erantzuteak ez du erabateko asetzea ekartzen, ezta arauaren esapiderearen ikuspuntu subjektibistatik begiratuta ere. Eta, are gutxiago, egun, arauari egiten zaion irakurketa objektibizatzailetik.

Zaintzak esleitzen ditu, batetik, umeak nork berekin edukitzeko eskubide-betebeharra, eta, bestetik, haurren behar materialei eta afektiboei nahiz heziketa-premiei erantzun beharra; baina adingabeen heziketa osoarekin zerikusirik duen edozer zuzentzea guraso-boterearen egikaritzak hartzen duen betebeharra eta ahalmena da (SEISDEDOS). Bada, erantzukizuna, *in educando* edo *in vigilando* erruaz egotziko balitz, kasu askotan, arretaren ikuspegitik, nahikoa arrazoi ikusiko litzateke erantzukizuna zaintzaileari egozteko eta guraso-boterea egikaritzen duen besteari ez egozteko. Gainera, inguruabarren arabera, hausnarketa bera egin genezake, guraso-boterearen beste titularrak botere hori egikaritzen ez badu (pentsa, esaterako, ez egikaritzea erabaki duela).

Baina, gertatzen den moduan, erantzukizuna esleitzeko, gurasoen errua *berez* kontuan hartzen ez bada, gurasoetako bat zaintzailea ez zela argudiatzeak ez dirudi nahikoa arrazoi denik hura erantzukizunetik kanpo utzi eta zaintza egikaritzen zuenari bakarrik hura esleitzeko.

2.1.3. Umeen adina

Gurasoen erantzukizunari buruz, eta adingabeek burututako egitateak badira, jurisprudentziak ez du kontuan hartzen hari adinduna izateko denbora gehiago edo gutxiago falta zaion. Hala, doktrinan, hainbat autorek (DÍAZ ALABART, PANTALEÓN) diote komeni dela *nerabe nagusiek* duten jarduteko askatasuna eta eremua kontuan izatea, hala dagokionean, gurasoen erantzukizuna baztertzeko ere. Baina sarritan ezarri da hamabost eta hemezortzi urteko tarteko umeek burututako egitatez gurasoek erantzun beharra; eta adibiderik ohikoena ibilgailu motordunak baimenarekin edo baimenik gabe gidatzearen ondorioz sortutako kalteen kasuetan gertatzen da: AGE 1990-X-11, 1991-I-22, 1991-II-7 eta 1992-VIII-22koak.

Azaldutako doktrina-iritzia funtsatzeko ematen den argudiorik nagusia honako hau da: adin jakin batzuetan, nortasuna askatasunez garatzeko beharrezkoa da umei askatasun-eremu zabala uztea, gurasoek zapaldu edo zeharkatu ezin dutena; hala, kasu askotan, zaila da pentsatzea gurasoek arretarik gabe jokatu dutenik. Gogoeta horrek badu zentzu osoa gurasoei erantzukizuna egozteko irizpide subjektiboa onartzen bada, baina, sistema objektiboan, benetako besteren egitateagatiko erantzukizunaren sisteman, nekez sar daiteke, eta, uste berekoa izan nahiz ez, indarrean dagoen sistema horretara etorri da.

Betidanik eztabaidatu izan da ea legez kontrako penala den egitatea hamasei

urtez gorako eta hemezortzi urtez beherako adingabeek egitearen ondoriozko erantzukizuna beraren gurasoei egotz dakiekeen ala ez. Jakina denez, aurreko Kode Penalak alor penaleko adin-nagusitasuna hamasei urteetan ezartzen zuen, eta ez zuen aipatu ere egiten krimena egotz dakiokeen adingabeko umeak eragindako kalteez bere gurasoek erantzun behar zuten ala ez (erantzukizun hori KPeKo 22. artikulua aurreikusten zuen legez kontrako penalak diren jardueren ondorioz hamasei urtez behekoak eragindako kalteentzat). Egoera hori aldatu egin da, 5/2000 Lege Organikoa, adingabeen erantzukizun penala arautzen duena, hain zuzen ere, aldarrikatu denetik. Arau horren 61.3. artikulua dioen bezala, 14-18 urte bitarteko gazte batek kalteak eragiten baditu, haren gurasoek, tutoreek, harrera-hartzaileek edo eta egitatezko zein legezko zaintzaileek erantzukizun zuzena objektiboa eta solidarioa izango dute, erantzukizun zibilari dagokionez.

2.1.4. Umeen erantzukizuna

Adingabea edo guraso-boterearen mende dagoen adinduna ere erantzule izan al daiteke? Arazo horri buruz aritu gara aurreko kapituluan (*vid.* III, 2.2.1), eta han esandakoari gagozkio. Azal dezagun, dena den, azaldutako galderaren erantzun orokorra: erantzule izan liteke, 1.902. artikulua oinarritzat hartuta, zibilki ezer egotz badakioke (norbaiti kaltea egitea zer den ulertzeko gai bada). Edonola ere, erantzukizuna egozteko aukera hori ez da, noski, gurasoen erantzukizuna sortzeko betekizuna; egotzi ahal izango balitzaio, ikusi beharko da beraren portaera erruduntzat jo daitekeen ala ez.

Umeari berez egozterik balego, eta erantzule beraren gurasoak jo badira, zentzuzkoa dirudi (*ex* 1.904. art., analogiaz) horiei haren aurka atzera itzultzea eskatzeko aukera ematea (PANTALEÓN).

2.2. Tutoreen erantzukizuna

Tutoreek, 1.903. artikulua bere hirugarren lerroaldean ezartzen duenez, beren agintepean eduki eta berekin batera bizi diren *adingabeek* edo *ezgaituek* eragindako kalteez erantzuten dute. Kode Penalean, 118.1. artikuluko lehen erregelak arautzen du krimenik egotz ezin zaien *legezko edo egitatezko zaintza* dutenen erantzukizuna, eta 120.1. artikulua, krimena egotz dakiekeen tutoretza dutenena. Kode Penalako 118. artikuluan jasotako erantzukizuna, KPeKo 1.903. artikulua bezala, zuzena da; aldiz, 120. artikulua izaeraz subsidiarioa da. Hemezortzi urtez behekoek egindako legez kontrako penaletik sortutako erantzukizunari buruz, ikusi, berriz, gurasoen erantzukizuna azaltzean *supra* 2.1.3an adierazitakoa.

Tutoreen erantzukizunari buruz jurisprudentziak ezer gutxi adierazteko parada izan duenez, gurasoen erantzukizunaren eremuan gertatu den ezin da egiaztatu objektibatze-prozesuaren antzerakorik gertatu denik. Tutoreari erantzukizuna ezartzeko orduan, *familia-guraso on* baten arreta jarri denik frogatu ez izana azpimarratu da (AGE 1975-II-15ekoa). Baina kontuan izan

gurasoen erantzukizuna objektibatzea ez dela eratorri beren erruari buruzko aipamenak kanporatsetik, heziketan edo zaintzan errua egon dela adieraziz ere *kasu guztietan* erantzule egitetik baizik.

Kzeko 1.903.IV. artikulua aitortzen duen zantzua da ea, horren eremuan, antzeko figurak, esaterako, kuradorea edo egitatezko zaintzailea, sar daitezkeen ala ez. Arazo horri buruz, ikusi *infra* 2.5ean esango dena.

2.3. Enpresariaren erantzukizuna

2.3.1. Arazo orokorrak

Laugarren lerroaldean 1.903. artikulua ezartzen duenez, *establezimendu edo enpresako jabeek edo zuzendariak dituzten enprekoei beren alorreko laneko zerbitzuan edo beren zeregina betetzean eragindako kalteez erantzuten dute. Edozein motatako industria edo merkataritza egikaritzen duenak dituen langile edo enprekoei, ordezkariak edo kudeatzaileak beren obligazio edo zerbitzuetan eragindako delitu eta faltez zibilki erantzun behar izango du*, ikusi KPeke 120.4. art. Komeni da adieraztea ezen, Kode Penalean, gurasoen eta tutoreen kasuan ez bezala, *enpresariaren* erantzukizuna izaeraz objektiboa dela, eta, horren ondorioz, berak izan dezakeen errua ez dela kontuan izango. Lege horretan bertan, gainera, hemen azaltzen ari garen kalteak ordaintzeko obligazioa subsidiarioa da; aldiz, Kode Zibilean, 1.903. artikuluko hipotesi guztiak bezala, izaeraz zuzena da (AGEE 1995-X-5 eta 1996-II-12koak).

Jurisprudentziak, arauaren hitzez hitzeko esanahiarekin bat etorriz, enpresariaren erantzukizuna *in eligendo* edo *in vigilando* erruz sortzen dela esaten badu ere, berez, erantzukizuna egotziko da baldin eta 1.903.IV. artikulua eskatutako bi inguruabar gertatzen badira: *mendetasun-erlazioa* egotea eta mendekoa neurritz kanpo ez aritu izana enpresaria edo nagusia erantzukizunetik salbuesteko moduan. Hala, finkatzen da jarduera batetik irabaziak lortzen dituenak jarduera bera egikaritzean eragindako kalteez ere erantzun behar duela (*ubi emolumentum ibi onus* edo *eius commoda eius incommoda*).

2.3.2. Subjektu erantzuleak zehaztea

Erantzukizuna establezimendu edo enpresa bateko jabeak edo zuzendariak egotzen zaie. *Subjektuak horrela zehazteari* buruz, hainbat ñabardura egin behar dira:

- 1) *Jabeak* aipatzen badira ere, aginduaren eremuan merkataria nahiz enpresari oro sartzen da, ustategiaren gainean duen titulua (jabetza, maiztertza, usufruktua eta abar) kontuan izan gabe.
- 2) Bitxia gertatzen da zuzendariak arauan jasotzea, horiek ere

mendekoak baitira. Hala dagokionean, erantzule 1.902. artikulua araberaren arabera izan behar lukete (hala ulertu zuen AGE 1991-XI-4koak; aurka, hau da, 1.903.IV. artikulua araberaren arabera erantzukizuna egoztearen alde, AGE 1992-IV-22koa).

3) Kzeko 1.903.IV. artikulua aplikatzerakoan, merkataritzan enpresaria (alegia, merkaturaren merkataritza-jarduera nahiz industrialaren egin edo zerbitzuak ematen dituenak) ez denari ere erantzukizuna esleitu zaio.

Alor berean sartu da, halaber, Administrazio Publikoa, zerbitzu publikoa prestatzean sortutako kalteak daudenean; esate baterako, ikusi AGE 1992-XI-4 eta 1995-III-11koak, INSALUD erakundea kondenatzen dutenak, eta AGE 1995-X-5koa, Diputazio Probintzial bat, bere zaintzapean zuen adingabea hiltzearen ondorioz erantzule egiten duena. Oro har, Administrazio Publikoen erantzukizunari buruz, ikus *infra* III.

Norbait beste norbaitez bere interesen baliatzen bada, horren erantzukizuna ezartzeko ere 1.903.IV. artikulua jo izan da, jardueraren profesional baten kariatz baliatu ez bada ere (BARCELÓ); esate baterako, etxeko zerbitzaria edo obra-kontratua, baldin eta *mendetasun-erlazio* egon bada; azken betekizun hori segidako epigrafean azaltzen da.

2.3.3. *Mendetasun-erlazioa*

Gehienetan, 1.903.IV. artikulua araberaren arabera erantzulearen eta kaltea *zuzenean eragin* duenaren artean, lan-harremana egoten da. Eta hala bada, zalantzarik ez dago aginduan *mendekoa* deitzen dena dela.

Zenbaitetan, hala ere, zalantzak sortzen dira, bereziki obra- edo zerbitzu-errentamenduak gertatzen direnean. Errentatzaileak eta komisio-emaileak zerbitzua eman duenak edo kontratistak sortutako kalteez erantzun behar al dute? Jurisprudentziak, arazoa aztertzeke parada izan duenean, bereziki obra-kontratuen kasuetan, zera erabaki du: komisio-emaileak, nolabait, aginduak eta jarraibideak emateko, eta obra nola betetzen den gainbegiratu eta kontrolatzeko eskubidea gordetzen badu, mendekotasuna dago (AGE 1990-XI-26, 1991-X-30ekoak; *vid.* ere, AGE 1995-I-27koa). Irizpide bera aplikatu du zerbitzu-kontratuan AGE 1995-X-5ekoak.

Oro har, eta kasu bakoitzaren berezitasunak beti kontuan hartuta, komisio-emaileak edo zerbitzua kontratatzen duen profesionala izan eta kontratistarengana edo prestatzailearengana jotzen badu haren jardueraren nagusikoak diren obrak egiteko edo zerbitzuak lortzeko, orduan, zuzena dirudi jotzea mendetasuneko *erlazioa* dagoela (BARCELÓ).

2.3.4. *Zerbitzua edo funtzioak burutzean eragitea kaltea*

Kode zibilak mendekoek *beren alorreko laneko zerbitzuan edo beren zeregina*

burutzean eragindako kalteez erantzun beharra ezartzen du. Hori eskatzen da, hain zuzen, beren kargu duten zeregin edo lanaren eta eragindako kaltearen artean erlazioa egotea beharrezkoa delako. Baina, kaltea eragin duen portaerak zereginekin izan behar duen erlazioa zehaztea eta zereginetan neurritz kanpo edo abusuz aritu denean nagusiari erantzukizuna esleitu behar zaion erabakitzea ez dira gauza errazak.

Arazoa Espainiako Auzitegi Goreneko Lehen Salan ez da azaldu Bigarrenengoan bezainbeste; gainera, hipotesiak oso desberdinak izan direnez, zaila da sistematizazioa egitea. BARCELÓk eta ZELAYAK, bi Sala horien doktrina arakatu ostean, zera jarri dute agerian: hasieran jarrera murriztailea baldin bazegoen ere, bilakaeraren ondorioz, egun, denboraz kanpo aritzeak eta agindutako zerbitzua betetzean aldaketak egiteak ez dute enpresariaren erantzukizuna baztertzen; erantzukizun hori baztertzeko, beharrezkoa izango da menpekoak bere esku izan eta bete beharreko zereginekin zerikusirik ez duen zerbaitegatik sortzea kaltea.

Hasierako jarrera murriztaile horren adibide dira, jurisdikzio zibilean -denetan nagusia askatu egin baitzen-, AGE 1932-X-21, 1958-V-20 eta 1961-VII-5ekoak. Lehenengoan, *ez gerentziaren, ez eta ordainketak agintzeko edo gutun-aginduak emateko ardurarik ez zuen* kontularitzako langileak faltsifikatutako gutun-aginduen bidez eragindako kalteak zeuden. Bigarrenengan, *jagoletzako zereginik ez zuen* nekazaritza-langileak ezkutuko ehiztaria hil izana epaitzen zen. Eta, hirugarrenean, lantegiko langileak esanda -*bere lan ordutegiaz kanpo esan* ere- bezeroak gurdia kalean utzi ostean, umea jolasean zebilela zanpatuta hiltzea.

Ikuspegi zabalagoa (nagusia erantzule jo zen heinean) ikusteko, begiratu epai hauei: AGE 1961-XII-16koa (agindupekoak, gauez eta *titularrak jakin gabe*, enpresako autoa hartu eta beste norbait harrapatzea), 1964-XII-23koa (autobus-lineako kobratzailea, *ez enpresariaren, ez ibilgailuaren gidariaren baimenik gabe*, autobusa gidatzen hasi eta ume bat lesionatzea) eta 1968-III-21ekoa (mendian langile batzuek, bazkaria berotzeko, sua piztu eta sutea eragitea).

Hala ere, eta Alor Zibileko Salak esplizituki adierazitako irizpidea onartu badu ere -alegia, enpresaria aske geratzeko agindutako zereginekin *zerikusirik izan gabeko* zerbaiten ondorioz sortzea kaltea eta horretarako ez dela nahikoa denboraz kanpo aritzea edo agindutakoa aldatzea (*vid.* AGE 1990-VII-2koa)-, merezi du hona ekartzea orain dela urte batzuetako erabakiak (AGE 1990-VII-2, 1991-XI-19, 1992-XII-30 eta 1996-II-26koak). Ezarri dutenez, *jarduera kalte-eragileak agindutako funtzioetatik guztiz kanpo jartzen* baitira. Lehenengoan, nekazaritza-lanak egiteko traktorea gidatzeko baimena zuen langileak, gauerdian, beste lagunekin batera, hurbileko tabernara joateko hura hartu, istripua izan eta, horren ondorioz, lagunetatik bat hilik suertatzea. Bankuko langile batek, huts eginez, faltsifikatutako txekoa kobratu zuen pertsonatzat norbait jo eta horri sortutako kalte moralei buruzkoa da bigarrena. Hirugarrenean, enpresa bateko langile baten semeak

enpresako autoa gidatzen ari zela istripua izan eta sortutako kalteen gainean enpresak erantzukizunik ba ote duen auzian jartzen da; izan ere, langileak, kobratzailea izanik, ibilgailua erabilera pribaturako erabiltzeko baimena zuen, baina bere familiako gainerakoek, ez. Eta, laugarrenean, enpresa batek beste bati makina konpontzeko eta muntatzeko lana eman eta, horretan ari direla, muntatzaileetako bat hiltzen da; komisio-emaile eta makinaren jabe zen enpresako langile batzuek ere muntaketan parte hartu bazuten ere, funtzio hori lana egin behar zuen enpresarena bakarrik zenez, langile horiek beren obligazio jakinetik kanpo aritu zirela uste izan zen (kasu horretan, komisio-emailearen erantzukizuna ere eztabaidatu zitekeen, 1.902.IV. artikulua baliaraziz, ez bere langileen egintzengatik, balizko mendetasunezko erlazioaren ondorioz baizik, enpresa konpontzailearekin obra-kontratua baitzuen; azkenean, enpresa horrek bakarrik hartu zuen erantzukizuna).

2.3.5. Mendekoaren errua

Sarritan esan ohi izan da enpresariari erantzukizuna esleitzeko ikuspegitik erantzukizuna *izaeraz* objektiboa dela, hark jar lezakeen arretari buruzko ezein balioespen saihestu egiten baita.

Aldi berean, hala ere, azpimarratzen da (AGEE 1985-XI-7, 1990-II-12, 991-XI-11 eta 1995-X-13koak) kaltea zuzenean eragin duenak erruduna izan behar duela. Mendekoaren errua eskatzeak hura 1.902. artikulua arabera kondenatu ahal izateko egoera eman beharra dakar; horrela, nagusiaren errua kontuan hartu gabe mendekoarena eskatuz, *haren erantzukizuna bermatzen duen norbait* bihurtzen da enpresaria.

Dena den, 1.903. artikulua erantzukizuna egozteko, ez da eskatzen mendekoa aurrez kondenatzea, enpresariaren erantzukizuna, dakigunez, zuzena baita. Hala, enpresaria bakarrik demandatzen bada, prozesuan parte hartu ez duenaren arreta gabezia ere aztertuko beharko da (ikusi, esate baterako, AGEE 1995-III-11 eta 1996-II-12koak); hala eta guztiz, kontuan izan mendekoaren erru hori balioesteko errua kuasiobjektibizatzeke ere aplikatuko direla baliabideak: galda daitekeen arreta-maila handitzea eta frogatzeko zama alderantzikatzea.

Gerta liteke arreta gabeziak inor ez seinalatzea, zerbitzu orokorreko funtzionamendu akastunak sortu duelako kaltea; hori askotan gertatzen da organizazio konplexuetan, esaterako, ospitaletan. Orduan, enpresa edo organizazioaren titularra 1.903. IV. artikulua arabera kondenatzeko eragozpenik ez da ikusten (hala ere, AGE 1988-V-5ekoak INSALUD erakundea kondenatu zuen, bai 1.902. artikulua, bai 1.903. IV. artikulua oinarritzat hartuz; erakunde bera erantzuleztat jo zuen AGE 1992-II-24koak ex 1.902. art.; eta, AGE 1997-VI-24koan, Kataluniako Generalitatea kondenatu zen, APJELko 41. eta 1.902. artikuluen arabera).

Noski, legez erantzukizun objektiboa ezarri den eremuetan ez da beharrezkoa izango mendekoaren errua egiaztatzea.

2.3.6. 1.904.1. artikuluko itzultze-akzioa

Xedapen horretan ezartzen denez, *bere mendekoek eragindako kalteak ordaintzen dituenak ordaindutakoa itzultzea eska diezaieke haiei*. Enpresariari erantzukizuna subjektiboki egozten zion *hasierako* ikuspegitik, aukera horrek galdera argi bat sortzen du: aukeratzean edo zaintzean errua izateagatik erantzule bada, zergatik lor dezake *ordaindutakoa* itzultzea? Bere portaera kaltea eragin duen kausetako bat bada, mendekoari ordaintzea legokiokeen zatia besterik ez lezake eskatu, baina ez guztia.

Egun egiten den interpretazio *objektibotik* abiatuz, errepikatzeko aukera horrek zentzu handiagoa du: enpresariak errurik izan gabe ordaindu badu, mendekoari ordaindutakoa itzultzea eska diezaioke. Horrek ez du baztertuko, jakina, bera ere errudun izanik mendekoak ordaindu behar duena besterik ez lortzeko aukera.

2.4. Hezte-zentroetako titularren erantzukizuna

2.4.1. Arazo orokorrak

1.903. artikulua jasotzen dituenetatik, goi-mailakoa ez den irakaskuntza-zentroen titular diren pertsonen edo entitateen buruzkoa da azken hipotesia; horiek, adingabeko ikasleek zentroko irakasleen zaintzapean edo jagoletzapean dauden denboraldian, eskolako nahiz eskolaz kanpoko ekintzak eta jarduera osagarriak egitean eragindako kalte-galerez erantzungo dute.

Egun egiten den interpretazio *objektibotik* abiatuz, errepikatzeko aukera horrek zentzu handiagoa du: enpresariak errurik izan gabe ordaindu badu, mendekoari ordaindutakoa itzultzea eska diezaioke. Horrek ez du baztertuko, jakina, bera ere errudun izanik, mendekoak ordaindu behar duena besterik ez lortzeko aukera.

Horren arabera, beraz, erantzukizun *horren* eremutik kanpo geratzen dira goi-mailakoa ez den irakaskuntza-zentroan ikasle diren adindunak.

Lerroalde horrek orain duen idazketa urtarrilaren 7ko 1/1991 Legeak ezarritako aldaketatik dator. Lege horrek, irakasleen eskakizunak jaso, goi-mailakoa ez den irakaskuntza-zentroetako titularren erantzukizuna ezarri du jatorrian *arte eta ofizioen maisu eta zuzendarienaren* ordeez.

Dena den, araua erreformatu aurretik, jadanik zentroetako titularrak

demandatu eta kondenatzen ziren, zenbaitetan, gainera, maisuak eta irakasleak demandatu gabe (esaterako, AGE 1991-XII-3koa). Orain, berriz, erantzukizun horrek badu oinarri berezia.

Arauaren azken lerroaldean jasotako errugabetze-aukera hipotesi horri aplikatzen bazaio ere, pentsa liteke zentroko titularraren erantzukizuna praktikan aurrez azaldutako hipotesietan aplikatzen den ikuspegi objektibizatzaileak ere ukitzen duela (ikusi, hala ere, aurreko idazketaren arabera, AGE 1990-XI-21ekoa).

Beste zer bait da ikustea ea zer nolako eragina duen ikaslearen portaerari buruzko balioespenak zentroko titularraren erantzukizunaren gainean. Izan ere, zibilki ikasleari ezer egozterik balego, portaeraz, erruduna izan behar du; eta, ezer egozterik ez balego, portaeraz erruduntzat jotzeko moduan egon behar luke baldin eta ezer egozteko egoeran egon izan balitz. Azken batean, adierazi nahi dena da ustekabeko kasuetan zentroak ez lukeela erantzule izan behar; ustekabeko kasuak hala izan beharko du, noski, ikaslearen ikuspuntutik. Arrazoi beragatik, ikasleari ezer egozterik balego, beraren aurka ere jar daiteke demanda. Bi ideia horiek jadanik argitu dira gurasoen erantzukizuna azaldu denean.

Maisuen eta irakasleen portaerari buruz ezer adierazi beharrik ez dago 1.903. artikulua eraginetarako, ikasleek zuzenean eragindako kalteez erantzun beharra ezartzen baita. Beste gauza bat da sarritan adingabeak kaltea eragiten duenean irakaslearen arretarik gabeko portaera ere egotea. Eta, horrela bada, arazo interesgarri bat agertzen da; etorkizunean erabakiak agertu arte, hainbat galderaren bidez, mahai gainean utziko da, besterik gabe: irakasleak demandatu al daitezke 1.902. artikulua arabera?; xedapen horren arabera, erru larria edo doloa dagoenean bakarrik demandatu al daitezke (*ex* 1.904.II. art. argudioa)?; edo maisu eta irakasleen *ondarea lotzeko* modu bakarra 1.904.II. artikuluko itzultze-akziotik datorrena dela jo behar al da?.

Ikasleek eragindako kalteei buruzkoa da 1.903. artikulua bosgarren lerroaldea, alegia, ikasleek jasandako kalteak ez ditu arauak aurreikusten (baldin eta, jakina, kaltea eragin duena beste ikasle bat ez bada). Ikasleek jasandako kalteen erantzule zentroko titularra izango da, 1.903.IV. artikulua arabera (*vid.* AGE 1990-XI-10 eta 1995-X-10ekoak).

Bukatzeko, zera argitu behar da: esandakoa irakaskuntza-zentro pribatuetan aplikatuko da besterik ez; zentro publikoen erantzukizuna, berriz, Administrazio Publiko eta Prozedura Administratibo Arruntari buruzko Erregimen Juridikoaren Legeak ezarritakoaren argitan aztertu beharko da (*vid. infra* III).

2.4.2. *Erantzukizuna esleitzen duten denboraldia eta jarduerak*

Ikasleak zentroko irakasleen *zaintzapean edo jagoletzapean* dauden eta eskolako nahiz eskolaz kanpoko ekintzak eta jarduera osagarriak egiten ari diren aldia aipatzen du 1.903.v. artikulua. Denbora-eremu bera izango da kontuan kalteak ikasleek jasaten dituztenean ere (beren ikaskideek eragin ez dituztenak, hain zuzen).

Beraz, zentroko titularrak erantzukizuna izango du eguneko eskolaldiak irauten duen denbora osoan, garraioko -hura zentroak antolatzen badu-, atsedendietako, otorduetako eta beste ezein jardueratako denbora barne (DÍAZ ALABART). Eskolaldiko ordutegitik harantzago zabaltzen du erantzukizuna AGE 1991-XII-3koak, baldin eta, irakaskuntza-zentroak ikasleenganako arreta ordutegi horretatik kanpora ere luzatzen dela aditzera eman eta gurasoek edo zaintzaileek hori uste izan badute; auzipean jarritako kasu horretan, ikasle batek bere ikaskide bati kalteak eragin zizkion, eskolaldia bukatu ostean, ikastetxeko patioan, irekita egoten baitzen aldi batean.

Lekuaren ikuspegitik, ez da ulertu behar erantzukizunaren eremua eskolako instalazioetara mugatzen denik, noski; zentroak antolatutako edo kontrolatutako jarduerak egiten diren toki hura izango da. Eguneko eskolaldian ikasle batek eskolako instalazioetatik kanpo jasandako kalteen erantzule egin zuen zentroa AGE 1994-XII-15ekoak; kasu horretan, adingabea, klaseak bukatu ostean eta jangelara sartu aurretik, eskolatik irten zen (ez da argi geratzen ea, berez, beste ikaskideek *eragindako* kaltea izan zen ala ez), baina, hala balitz ere, irizpide bera aplikatu behar litzateke).

2.4.3. *Kzeko 1.904.II. artikuluko itzultze-akzioa*

Kzeko 1.904. artikuluko bigarren lerroaldeak, irakaskuntza-zentroetako titularren alde, *ordaindutakoa irakasleei galdatzeko aukera ezartzen du, baldin eta, kaltea sortu duten zereginak betetzean, dolo edo erruz jokatu badute*. Atzera itzultzeko aukera horri buruz, 1.904.I. artikulua harian esandakoa ekarri behar da berriz gogora (*vid. supra*, 2.3.6).

Bigarren lerroalde hori urtarilaren 7ko 1/1991 Legeak eragindako aldaketaren ondorioz jarri zen, eta erreforma horren ikuspegia erakusten du: irakasleek ez dute, *ex* 1.903-v. art., beren ikasleek sortutako kalteez erantzungo, erantzukizun hori zentroetako titularren gainean jartzen baita; eta, horiek ordaindutakoa haiei atzera itzultzea eska diezaiekete, beren portaeran (zerbait egitean edo ez egitean) doloa edo erru larria agertzen bada bakarrik. Irizpide hori (erabat bidezkoa dela badirudi ere) eta aurreko lerroaldean mendekoentzat ezarritakoa (berez *babes txikiagoa* ematen diena) ez datoz bat.

2.5. 1.903. artikuluan sartzen diren hipotesien izaera irekia edo itxia. Ibilgailuaren titularraren erantzukizuna

Aspaldiko eztabaidagai izan da ea 1.903. artikuluan aipatutako hipotesiak izaeraz ereduizkoak diren ala zehatzak.

Inork ez du zalantzan jartzen ezen, norbaitek baldin eta *zuzenean* beste batek eragindako kaltea aurreikusi edota ekidin bazezakeen, edo aurreikusteko edota ekiditeko egoeran egon behar bazuen, orduan, hari erantzukizuna egozteko eragozpenik ez dagoela. Hori gertatzen den heinean, *beste kalte-eragile* bat litzateke eta, beraz, 1.902. artikulua arabera ere, erantzule izango da.

Beraz, zer interes du 1.903. artikuluko erantzukizunean berak aipatu gabeko subjektua beste norbaitek zuzenean eragindako kaltearen erantzule gisa jartzeak?

Hitzez hitzeko esanahiak agertutako gako subjektiboan artikulua aurreikusi gabeko hipotesia bere eremuan sartzeak abantaila ekarriko lioke kaltea jasan duenari, *hierarkiazko edo mendetasunezko erlazioaren arabera norbaitek aginduak eta argibideak emateko ahalmena* duela egiaztatuz arretarik gabe aritu dela joko bailitzateke (1.903.vi). Hipotesi horretan ere, erantzukizuna posizio zehatz bat edukitzeagatik ezartzen da, hots, besteek egindako zerbaitegatik erantzutea, alegia.

Noizbait, Espainiako Auzitegi Gorenak esplizituki esan du aipatutako hipotesiak izaeraz ereduizkoak direla (AGEE 1976-II-23 eta 1994-VI-1ekoak), baina iritzi hori bere erabakiaren oinarri bakartzat jarri gabe, aldi berean *beste norbaitek zuzenean eragindako kaltearen balizko erantzuleari* 1.902. artikulua arabera erantzukizuna bere erruagatik egotz dakiokela uste izan baitu.

Arauk *egun duen espiritua* kontuan izanda, badirudi posible dela hitzez hitz jaso ez diren beste pertsonak eta erlazioak sartzea. Neurri batean hori egin da; izan ere, enpresariaren erantzukizunaren aplikazio-eremua, mendekotasun-erlazioa eta, horren ondorioz, subjektu erantzuleak malgutasunez interpretatuz zabaldu da. Baina, era berean, 1.903. artikulua eremuan sar daiteke, halaber, esate baterako, adopzio aurreko harreraren norbait hartzen duena (Kzeko 173. bis art.), zenbaitetan egitatezko zaintzailea (*vid.* KPeKo 118.1. art., lehen erregela, eta AGE 1984-IX-13koa) baita -eta inguruabarren arabera- Kzeko 287. artikuluko kuradorea ere (DÍAZ ALABART, azken kasu hori kontu handiz aditzera ematen badu ere).

Beste norbaitek eragindako kaltea ordaintzeko obligazioa sorrarazten duen hipotesi gisa, ibilgailuaren jabeak izan lezakeen erantzukizuna aipatzen da, jabea ez den beste batek hura gidatzean sortutako kalteez erantzun beharra izan bailezake. Jurisdikzio zibilean, erantzukizun hori ezarri zuten AGEE 1976-II-2 eta 1988-IX-23koak, bietan ibilgailua lagatzean titularrak ere arretarik

gabe jokatu zuela uste bada ere. Hori oinarritzat jarritz, lehen erabakiak uste du 1.903. artikulua gain 1.902. artikulua *ere* aplika daitekeela; bigarrenen, berriz, argudio juridiko hori ez da oso argi eman, erantzukizuna ez baita zehazki eta esplizituki ez artikulua batetik ez bestetik bideratu. Bietan, hala ere, ibilgailuaren jabearen eta hura ibiltzeko baimendunaren artean sortu den kontratuzko erlazioa -1976ko epaian- edo kuasinegoziozko erlazioa -1988ko epaian- aipatzen dira; horregatik pentsa daiteke bigarrenak ere lehenengoak emandako oinarriak onartzen dituela.

Erabiltzeko baimena izateagatik bakarrik ez da oso zentzuzkoa pentsatzea ibilgailuaren titularraren eta hura gidatzen duenaren artean mendetasunezko erlazioa dagoela. Hala, Ibilgailu Motordunak Erabili eta Zirkulatzeagatik sortutako Erantzukizun Zibilar buruzko Legeak gidari ez zen jabearen erantzukizuna eta kzeko 1.903. artikuluan araututako erlazioetako bat egotea lotzen ditu, 1.1.v. artikuluan.

Erantzukizuna egozteko, jabe edo, hala dagokionean, tresna edo mekanismo arriskutsuaren edukitzea *izatea* irizpidetzat hartzeko zailtasun berezirik ere ez legoke. Lehenik, kasu horietan, autoa beste norbaitek -gidariak- arriskuz erabiltzen duen tresna delako -hala, lehen aipatutako besteren egitateagatik erantzukizuna legoke-. Eta, batik bat, baliabide eta tresna horiek dituztenei erantzukizun objektiboa esleitzeko printzipio orokorretik abiatu behar litzatekeelako; oraingoz eta gure artean, printzipio hori ez da izaeraz orokorra (*vid. infra* II).

Arazo hori kpeko 120.5. artikulua arautu du esplizituki. Ezarri duenez, ibilgailuaren titularrak, haren menpekoak edo ordezkariak, edo *baimendutako pertsonak* hura erabiliz egindako delitu edo faltatik hirugarrenari sortutako arriskuaz erantzungo du subsidiarioki. Legez kontrako zibiletik eta legez kontrako penaletik sortutako erantzukizun zibilaren erregimena desberdina izatea ulergaitza bada, are gehiago, legegileak oraindik ere bereizketa hori sakontzea; hain zuzen ere, azaroaren 23ko 10/1995 Lege Organikoa, Kode Penalari buruzkoa, eta azaroaren 8ko 30/1995 Legea, Aseguru Pribatuak Antolatu eta Gainbegiratzeari buruzko Legea (IMEZEZLko 1.1. artikulua bosgarren lerroaldea ezarri zuena) garaikideak izanik, bakoitzak irizpide guztiz desberdinak jasotzen baititu.

II. ANIMALIEK ETA GAUZEK SORTUTAKO KALTEEN ERANTZUKIZUNA

1. Sarrera

Kode Zibilak, 1.905.-1.910. artikuluetan, jaberik edo edukitzailerik duten animaliek edo gauzek eragindako kalteak aipatzen ditu. Legegileak ez du eredu orokor bat ezarri jarduera arriskutsuen erantzukizuna arautzeko, ez eta

gauzek eragindako kalteen erantzukizuna (*jabearen erantzukizuna* deritzona) arautzeko ere; aitzitik, planteamendu kasuistikora jo du.

Berez, erantzukizun zibilari buruzko eskeman, kaltea sortzeko erabili den bidea bat edo bestea izateak ez du batere garrantzirik: jabearen edo edukitzailearen erruz gauzak edo animaliak kalterik eragingo balu, haiek lirateke erantzule, 1.902. artikuluaaren arabera. Baina, aipatutako arauen edukiak, 1.902. artikulua jatorrian zuen *filosofiatik* urruntzera egiten du. Filosofia horren arabera, erantzukizuna egongo da errurik dagoenean eta erru hori frogatzen bada; egun gauzatu den kuasiobjektibizatzearen ondorioz, galda daitekeen arreta-maila areagotzeak errurik ez dela egon frogatzea oso zail bihurtu da.

Hasierako testuinguru horretan, 1.905. eta hurrengo artikuluetako erregimena, ikusiko denez, askoz ere zorrotzago agertzen da, errua dagoela jotzen duten edo benetako erantzukizun objektiboa ezartzen duten hipotesiak ezartzen direlako. Gaur egun, Kodeko erregimen orokorrean, ezer berria bigarrenak bakarrik dira.

2. Animaliek sortutako kalteen erantzukizuna

2.1. Orokorki animaliek eragindako kalteak

Animalia baten edukitzaileari edo animaliaz baliatzen denari hark eragindako kalteez erantzun beharra ezartzen dio 1.905. artikulua, animaliak ihes egin badio ere edo galdu egin bada ere. Aginduak zehazten duenez, kaltea ezinbesteko kasuz edo jasan duenaren erruz gertatu bada bakarrik desagertuko da erantzukizuna. Ezinbesteko kasuan edo biktimaren errua dagoenean erantzukizuna baztertzeak zera esan nahi du: kasu horietan, animaliak eragindako kaltea ezin zaiola *egotzi* edukitzaileari edo *erabiltzaileari*.

Jurisprudentzian aho batez onartu denez, hipotesi horretako erantzukizuna objektiboa da, hau da, *errurik* egon den kontuan izan gabe ezartzen da (AGEE 1983-IV-28, 1986-I-28 eta 1995-VII-10ekoak).

Ustekabeko kasuari eta ezinbesteko kasuari, Kode Zibilean, kontu ahalako arauak ezartzen dizkiete efektu desberdinak, eta 1.905. artikulua horietako bat da, lehen kasuan kalteaz erantzungo baita, baina bigarreanean, ez (AGE 1986-VI-28; LACRUZ). Agindu horren eraginetarako, ezinbesteko kasua zera dela ulertu da: jabeak bere animaliarekiko duen jokaera eta moldaera normaletik arrotza den gertaera (DE ÁNGEL; esate baterako, hirugarren batek biolentziaz, zentzuz ezin aurreikusizkoa bazen, edo naturako fenomeno batek kateak puskatzea).

Kaltetuaren aldetik ere errua egoteak ez du beti kaltea ez egozte eta, beraz, erantzukizunik ez esleitzea ekarriko (DÍEZ-PICAZO eta GULLÓN). Kasuko inguruabarrak ikusi behar dira, eta horren arabera erabaki ea kaltea

kaltetuari bakarrik egotzi behar zaion -hots, ezingo luke kalte-ordainik eskatu-, edo, hark parte hartu arren, ea kaltea edukitzaileari ere egotzi behar zaion; azken inguruabar hori emateak kalte-ordaina murriztea ekarriko du.

Erantzulea ez da animalia jabea, edukitzailea edo animaliaz baliatzen dena baizik; beraz, animalia egitatezko aginpidea edo animalia erabiltzeko interesa duena (DÍEZ-PICAZO eta GULLÓN). Noski, beste norbait (jabea, edukitza zerbitzatzen duena, eta abar), *erruzko* portaera izan, eta kaltearen kausa izan bada, horiek ere erantzungo dute 1.902. artikulua arabera.

2.2. *Ehizakiak eragindako kalteak*

Ehizako lursail baten jabeak, 1.906. artikulua arabera, ehizakiak inguruko finketan sortutako kalteez erantzungo du, haiek ez ugaltzeko eginahalak egin ez baditu, edo inguruko finka horien jabeek ehizakiarekin atzetik joatea oztopatu badie.

Erantzukizuna *eginahalak ez egiteagatik* edo *oztopoak jartzeagatik* leporatzen denez, pentsa liteke erruzko erantzukizuna dela (ALBALADEJO, DE ÁNGEL, DÍEZ-PICAZO eta GULLÓN; *vid.* ere, AGE 1982-VII-14 eta 1987-V-17koak). Hala ere, berez, erantzukizun subjektiboa litzateke, baldin eta, inguruabar horiek agertzeaz gain, inguruabar horiek erruzko portaeraren ondorio izan eta horregatik egotzi izan balitz. Egiazki, inguruabar horiek agertzeak agerian utziko du gehienetan arretarik eza egon dela; horregatik, agindua ikuspegi subjektibotik interpretatzen bada, zentzuzkoa da uste izatea erru-presuntzioa ezartzen dela. Baina erantzukizuna izaeraz subjektiboa dela defendatzeak errugabetzeko aukera onartzea ekartzen du, teoriarik behintzat (esate baterako, pentsa jabea bahitzen dutela). Aitzitik, erantzukizuna 1.906. artikuluan adierazitako egitatezko hipotesia gertatzeagatik bakarrik egozten bada, erruzko erantzukizunaren mugak gainditzen dira jada.

Kodeko 1.906. artikulua ondoan, Ehiza Legeko (ELko) 33.1. artikulua oso bestelako irizpidea ezartzen du. Ehiza Legeak, argi eta garbi, erantzukizun objektiboa jasotzen du; hala, ehizarako mugatutako lursailetik etorri den ehizakiak sortutako kalteak egonik, aprobeitxamendu zinegetikoaren titularrak zuzenean dira horien erantzule (*vid.* ELko 6. art.), eta lursailaren jabeak, subsidiarioki soilik.

Espainiako Auzitegi Gorenak, *desberdintasun* hori dela eta, 1.906. artikulua derogatua dagoela aldarrikatu izan du (AGE 1985-V-27koa). Baina, beste zenbaitetan, Kode Zibileko arauak ehizari buruzko araudi bereziarekin *osatu* behar direla ere esan izan du (AGE 1982-VII-18 eta 1983-V-17koak): irizpide horren arabera, esan zen lehen epaian adierazi zen aprobeitxamenduaren titularrak erantzukizun zuzena zuela eta jabeak, subsidiarioa, eta, bigarreanean, erantzukizuna objektiboa dela.

Ezein aprobetxamendu zinegetikotatik (ehizako lursailetik) ateratako ehizakiak sortutako kalteei ELko 33.1. artikulua ezarritako erantzukizun objektiboa aplikatzen zaiela uste bada, 1.906. artikuluan jasotako erantzukizuna izaeraz subjektiboa edo objektiboa den eztabaidatzeak ez luke jada garrantzirik izango. Hala ere, DíEZ-PICAZOK eta GULLÓNEK, Ehizari buruzko Legea Exekutatzeko Erregelamenduaren 35.3. artikulua oinarritzat hartuz, Ehizari buruzko Legean aurreikusitako erantzukizuna -ehizakiak sortutako kalteei dagokienez- aprobetxamendu zinegetiko berezietan (ELko 8.2. art.) bakarrik indarra izateko aukera proposatzen dute, aprobetxamendu zinegetiko arruntak, zeinetan ehizatzea libre baita (ELko 9. art.), kanpoan utziz.

3. Gauzek sortutako kalteen erantzukizuna

3.1. Hondatzeko zorian dagoen eraikinak sortutako kalteak

1.907. eta 1.909. artikuluek arautzen dute eraikinak hondatzeko zorian edo hondatuta egotetik sortutako kalteen erantzukizuna. Lehenaren arabera, hondatzea beharrezko konponketak ez egitearen ondorioz etorri bada, eraikinaren jabea da erantzulea (*vid.* KZeko 389. art.). Eta, bigarrenaren arabera, hondatzea eraikitze lanen akatsagatik sortu bada, kaltea jasan duen hirugarrenak *legez aurreikusitako denbora barruan bakarrik errepika dezake arkitektoaren aurka edo, hala dagokionean, eraikitzailearen aurka.*

Arau horietan, ez dira parekatu behar *erortze* egotea eta eraikina osorik edo zati batean suntsitzea edo lur jota geratzea; ezein aldaketa edo akats hirugarrenari kaltea eragiteko nahikoa izan bada, erortze egotetzat jo daiteke. *Eraikina*, berriz, esanahi zabalean ulertu behar da, *konstrukzio oro* barne hartuz (KZeko 389. art.).

Jabeak duen erantzukizunari buruzko eztabaida bat da ea erruzko erantzukizuna den ala ez (lehen jarrera defendatzen dute AGE 1991-X-7koak, ALBALADEJOK eta DE ÁNGELEK; bigarrena, berriz, AGE 1993-XI-10 eta 1992-VI-30ekoak, LACRUZK, PUIG BRUTAUK eta ROCA TRIASEK). Arazo horri buruz, 1.906. artikulua ildotik jadanik esandakoa ekarri behar da berriz hona: beharrezko konponketak ez egitea ez da nahiko arrazoi egozten den erantzukizuna subjektiboa dela defendatzeko, erantzukizuna izaeraz subjektiboa izango baita hura egozten bada konponketak ez egite hori portaera *erruduna* izateagatik. Konponketak ez egitea gehienetan, jabeak jarri beharreko arreta ez jartzearen ondorioz izango da; alegia, agindua ikuspegi subjektibotik interpretatuz, erru-presuntzioa ezarri dela defendatu behar da. Baina, zenbait kasutan, arreta-eredu zorrotzena aplikatuta ere, ezingo da argudiatu erruzko portaera egon dela: esate baterako, jabea bahitzen badute; edo agerikoa ez den erortze egotea, konstrukzioko eta ingurumeneko inguruabarrak horrelakorik pentsarazteko arrazoirik eman gabe eta jabeak eraikina adituz osatutako mantentze-talde bidez aldizka aztertze ohitura izanik. Hipotesi horietan erantzukizuna dagoela esaten bada, *beharrezko*

konponketak ez egitearen ondorioz bakarrik egozten da.

Erortzearen egotea eraikitze-lanetako akatsen ondorioz eratorri bada, arkitektoari eta eraikitzaileari erantzukizuna eskatzeko aukera egongo da, obra bukatu eta jaso zenetik Kzeko 1.591. artikulua aurreikusten duen hamar urteko epea iragan ez bada (obra enkargatu zuenarekiko eta, jurisprudentziaren arabera, ondorengo eskuratzailerikiko dagoen erantzukizuna arautzen du baldin eta eraikuntza-akatsik badago). Hala, 1.909. artikulua aipatzen duen *legezko epea* arau horren bidez osatu behar da. Aginduaren eremu subjektiboa ere zabaltzeak egokia dirudi, han sartzeko, arkitekto eta eraikitzaileez gain, jurisprudentziak 1.591. artikulua eremura ekarri dituen guztiak (sustatzaileak, arkitekto teknikoak, eta abar).

Kzeko 1.907. artikulua 1.909. artikuluko erantzukizuna baztertzeko al du? Horixe diote AGE 1990-X-31 eta 1991-X-7koek, ulertu baitute ezen, hondatuta egotea eraikuntzako lanen akatsek sortu badute, jabea ez dela erantzule izango. Hala ere, guztiz bestelako iritzia ezarri dute, esplizituki edo esan gabe, AGE 1986-IV-25 eta 1993-IV-21koek. Eraikuntza-akatsak edukitzeak ez luke oztopo izan behar jabeari erantzukizuna eskatzeko, jabeak egoeraren berri badu edo izan behar bazuen: beste batzuek jabearen aurrean eraikuntza-akatsaz erantzun beharra izateak ez dio hari kenduko beharrezko konponketak egin beharra. Bestalde, defendatzen bada 1.907. artikulua errurik badagoen edo ez dagoen kontuan izan gabe egozten duela erantzukizuna, badirudi errurik izan gabe egoeraren berri ez jakiteak ez duela hura erantzukizunetik askatuko.

3.2. Kzeko 1.908. artikuluko kasuak: arriskutsuak edo kaltegarriak izan daitezkeen ondasunek edota jardueren sortutako kalteak

Jabeak erantzuteko obligazioa izango du, 1.908. artikulua arabera: 1. Jarri beharreko arretaz zaindu ez diren makinak lehertzeaz, eta leku seguruan ipini gabe zeudelako substantzia lehergarriak su hartzeaz. 2. Pertsonentzat edo ondasunetarako kaltegarriak diren neurritz gainerako keez. 3. Jendea igarotzen den tokian jarritako zuhaitzak erortzeaz, baldin eta ezinbesteko kasuaren ondorioz erortzen ez badira. 4. Materia kutsakorrek biltzen dituzten biltzien jarioez, dauden lekura egokitzeko beharrezko arduraz eraiki ez badira.

Kasuen multzo horretan, hainbat hipotesi jasotzen dira, baina, 3. zenbakian adierazitakoa kenduta, gainerakoek badute zerbait komunean: berez, arriskutsuak edo kaltegarriak izan daitezkeen ondasunak edota jarduerak dira. Sarritan, beti horrela izango ez bada ere, ondasun eta jardura horiek industria-ustategira lotuta egongo dira.

Legegileak, erantzukizuna egozteko, ez du irizpide bera erabili: hipotesi batzuetan (2. eta 3. ean), errua ez da kontuan hartzen –1.908.2. artikuluari buruz, AGE 1993-III-15 eta 1993-V-24koak, eta 1.908.3. artikuluari buruz, AGE 1998-III-17koa; besteetan (1. eta 4. ean), kaltea ordaintzeko obligazioa

ezartzeko betekizuna da errua (legegilea, hura susmatzetik abiatu zela pentsa badaiteke ere).

Hain zuzen, 1.908.2. artikulua *inmisioei* (ohizko tolerantzia gaindituz, besteren jabetzan *eragina izateari*) aurre egin eta horietaz babesteko baliabideak eta efektuak, eta, oro har, *auzotarren arteko erlazioei* buruzko erregimena zehazteko erabiltzen den aginduetako bat da (*vid.* Kzeko 590. art eta hurrengoa).

Bukatzeko, 1.909. artikulua 1.908. artikuluko hipotesiei aplikagarri zaien erabakitzeke, begiratu aurreko epigrafean adierazitakoari. AGE 1993-III-15ekoak han azaldutako irizpidea -alegia, 1.909. artikuluko erantzukizunak ez dituela 1.907. eta 1.908. artikuluetan jasotakoak baztertzen baldin eta horiek objektiboak badira- aplikatzen du 1.908.2. artikuluko hipotesian.

3.3. *Etiket jaurtitako edo eroritako gauzek eragindako kalteak*

1.910. artikulua etxe batean edo etxeko zati batean bizi den *familiako buruari* egozten dio etxe horretatik jaurtitako edo eroritako gauzek eragindako kalteen erantzukizuna. Erantzukizun hori, jurisprudentziaren (AGEE 1993-IV-20 eta 1993-VI-26koak) eta doktrinan gehiengoaren (*vid.*, denen orde, ALBALADEJO eta DÍEZ-PICAZO eta GULLÓN) iritziz, izaeraz, objektiboa da.

Familiako burua honela definitzen du AGE 1993-IV-20koak: *etxean egoteko titulua ezein izanda ere, han pertsona "nagusi" moduan bizi dena, berekin bizi diren beste batzuekin batera familia edo beste modu bateko talde bat osatuz*. Noski, definizio hori kasu bakoitzeko inguruabarren arabera *moldatau* beharko da: normalean, familiaguneetan, *familiako bi buru* egongo dira; familia osatzen ez duten taldeetan, gehienetan behintzat, heldu guztiak izango dira *pertsona nagusi*; hipotesia ez da mugatu behar, esanahi hertsian, etxebizitzetara bakarrik; eta abar.

Eraikinaren zati diren gauzek eragindako kalteak ez dira 1.910. artikulua eremura ekarri behar, 1.907. artikulua esparrura baizik (DE ÁNGEL eta DÍEZ-PICAZO eta GULLÓN). Jurisprudentziak onartu duenez, 1.910. artikulua eraginetarako, ura ere *gauza* da (AGEE 1984-IV-12, 1993-IV-20 eta 1993-VI-20koak). Dena den, azken bi epai horien kasuetan gertatu zen bezala, ura hoditeria pitzatzearen ondorioz erori bazen, egokiagoa litzateke kasua 1.907. artikulua argitan aztertzea. Horrek badu garrantzirik; izan ere, 1.907. artikulua jabea egiten du erantzule (hala dagokionean eta 1.902. artikulua arabera, *familiako burua* ere jabea ez denean erantzule egiteko aukera kendu gabe).

III. ADMINISTRAZIO PUBLIKOEN ERANTZUKIZUNA

Konstituzioko 106.2. artikuluekin bat etorriz, Administrazio Publikoen eta Prozedura Administratibo Arruntaren Erregimena Juridikoari buruzko Legeak, bere 139. artikuluan eta hurrengoetan, Administrazio Publikoen, han agintea dutenen eta bere zerbitzura dauden gainerako pertsonen erantzukizuna arautzen du. Oraindik ere, duela lau hamarkada ezarritako printzipio hau da araudi horren ardatz nagusia: zerbitzu publikoak zuzen edo oker funtzionatzearen ondorioz kalterik jasaten badute partikularrek, eta baldin eta ezinbesteko kasurik ez bada egon, Administrazio Publikoari kalte-ordaina eskatzeko eskubidea dute (139. art.).

Lege horrek jurisdikzio-batasuna ezartzen du, alegia, Administrazioaren aurka erantzukizuna eskatuz hasitako prozedura oroz arduratzeko eskuduntza administrazio-auzien jurisdikzioak du, kontuan izan gabe zerbitzu publikoak zuzen edo oker funtzionatzearen ondorioz edo zuzenbide pribatuko erlazioen eraginez sortu den kaltea [vid. JKALko 2.e) art., martxoaren 26ko 429/1993 Errege Dekretuaren hitzaurrea, eta Errege Dekretu horrek Ondarezko Erantzukizunaren alorrean Administrazio Publikoetako Prozedurak arautzeko onartutako Erregelamenduaren 1.2 eta 2. art.]. Bestalde, ezbaian dago zuzenbide pribatuko erlazioetan sortutako kalteak erreklamatzeko zein erregelamendu substantibo kontuan izan behar den erabakitzea; hala, batzuen ustez (BLASCO ESTEVE eta LEGUINA), kasu horietan ere, erantzukizun objektiboa ezartzen duten PAEJLko arauak aplikatu behar dira, eta, beste batzuen iritziz, arau *zibilak* aplikatu behar dira (FERNÁNDEZ eta PANTALEÓN).

Halaber, ezbaian dagoen beste zerbait da ea Administrazioak bere zerbitzuetan duen pertsona jurisdikzio zibilaren aurrean *zuzenean* demandatua izan daitekeen ala ez –noski, pertsona horrek kaltea zerbitzuaren alorrean sortu badu-. Badirudi erantzun desberdinetara bideratzen direla, batetik, 145.1. art. (aditzera ematen baitu Administrazioak bakarrik erantzungo duela, zerbitzu emailea doloz edo erru larriz aritu bada bere aurka errepikatzeko aukera kendu gabe) eta, bestetik, 146. art. (Administrazioak bere zerbitzura dituen langileen erantzukizun zibil eta penala *dagokion legerian* aurreikusitakoaren arabera galdatuko dela ezartzen baitu; vid. KPeKo 121. art.). Legegileak emandako azken arauen ondorioz, jurisdikzio zibilean, Administrazioaren erantzukizun zibilari buruz jarraitzen zen irizpidea aldatu beharra egon da; irizpide horren arabera, Administrazioari erantzukizuna eskatzeko demandak jurisdikzio zibilak epaitu behar zituela ezartzen zen. Jarrerara hori defendatzeko argudioak hauek ziren: administrazioarekin batera beste partikular bat demandatzen bazen, jurisdikzio zibilak auzia aztertzeko *vis atractiva* zuela (esaterako, AGEE 1994-V-18, 1994-VI-20 eta 1996-V-26koak); eta zerbitzu publikoak ez baina zuzenbide pribatuko erlazioak zirela (beste gaietan alegatu bada ere, batik bat osasunaren gaineko *zerbitzu publikoetan* sortutako kalteei buruzko demanda ugaritan erabilitako argudioa izan da; vid., oro har, AGEE 1994-II-8, 1994-V-17, 1994-VI-8 eta 1995-III-24koak). Orain, berriz, auzi guztiak jurisdikzio bakarrean biltzen dituen sistema ezarriz geroztik, argudio

horiek ezin dira erabili (*vid.* AGE 1998-III-3koa; epaiak berak adierazi duenez, aurreko araudiarekin epaitzen ari diren auziak oraindik ere badaude).

Justizia Administrazioaren funtzionamenduaz Estatuak duen ondarezko erantzukizunari dagokionez, PAEJLko 139.4. artikulua Botere Judizialari buruzko Lege Organikora (BJLora) igortzen du. Lege horrek, azaltzen ari garen gaia 292-297. artikuluetan arautu, eta, printzipio orokor moduan, zera ezartzen du: *judizioko errakuntzaren eta Justizia Administrazioaren funtzionamendu okerraren ondorioz ezein ondasun edo eskubide kaltetu bada, kaltetu orok Estatuari kalte-ordaina eskatzeko eskubidea izango du, baldin eta ezinbesteko kasuz gertatu ez bada* (BJLoko 292.1. art.). Epaileei eta magistratuei, beren zereginetan, dolo edo erruz aritu izatetik sortzen zaien erantzukizun zibilari buruz, *vid.* BJLoko 411.-413. art.

IV. BESTE ERANTZUKIZUN ~~ERAENTZA~~ ERREGELAMENDU BEREZIAK

1. Abiapuntua

Erantzukizun zibilari buruzko erregelamendu edo hipotesi bereziak esan nahi du hainbat jardueraren eremuan edo alor zehatzetan aparteko araudia ezarri dela. *Berezi* adjektiboak elkarri lotuta dauden bi inguruabarrei erantzuten die: batetik, araudiak lege berezietan jaso dira, beraz, Kode zibiletik kanpo; eta, bestetik, kaltea ordaintzeko obligazioa sortzeko oinarriak, Kodeak eskatzen dituenak ez eta beste batzuk dira (horren adierazgarri, ia beti, erantzukizun horiek, izaeraz, objektiboak dira).

2. Motordun ibilgailuek zirkulatzean sortutako kalteen erantzukizuna

Ibilgailu Motordunak Erabiltzetik eta Zirkulatzeagatik sortutako Erantzukizun Zibilari eta Aseguruari buruzko Legeko (IMEZEZLko) 1. artikulua ezartzen du ibilgailu motordunaren *gidaria* hura gidatzearen ondorioz sortutako arriskuagatik zirkulazioan pertsonei edo gauzei eragindako kalteen erantzule dela.

Kaltea *pertsonei* eragin bazaie (bizitza edo osotasun fisikoa *kaltetzeak* sortutako kalte ondarezkoa edo morala), erantzukizuna izaeraz objektiboa da. Kasu honetan bakarrik ez da erantzukizunik egongo: kaltea *kaltetuaren portaerari* eta ez beste ezeri edo gidatzearekin nahiz ibilgailuaren funtzionamenduari zerikusirik ez duen ezinbesteko kasuari egotz badakioke; ibilgailuaren akatsak edo haren pieza edo mekanismo bat haustea edo horiek kale egitea ez dira ezinbesteko kasuak (1.II. art.).

Ondasunak kaltetu badira, Kzeko 1.902. artikulua edo Kode Penalak ezarritakoa aplikatuko da (1.III. art.).

Kaltetua bere portaera dela medio 'kausakide' izan baina kaltea ezin bazaio berari bakarrik egotzi, *erantzukizuna moderatu* egin beharko da (4.IV. art.).

Aurreko kapituluan azaldu denez (*vid.* III, 5.3), kaltetuak pertsonak izan badira, kaltearen balioa edo ordaina Legeak berak ezartzen du: legez finkatzen da sortutako kalte moralaren eta materialaren zenbatekoa, beti ezarriko baita, aseguruari dagoen ala ez eta nahitaezko aseguruaren mugak zein diren kontuan izan gabe (1.2. art. eta Eranskina). Baremo horiek ez dira aplikatuko kalteak doloazko delituz sortu badira (Eranskineko lehen puntua, 1), eta gauzen gaineko kalteak ez dituzte harrapatzen.

Ibilgailu motordunaren jabeak bere erantzukizun zibila gutxienik ere nahitaezko aseguratzeko eskatutako kopuruan estaltzeko asegurua egiteko *obligazioa* du. Hala eta guztiz ere, asegurua egiteko interesa duen beste norbaitek ere har dezake asegurua (2.1. art.). Nahitaezko aseguruak gehienez estaliko duen zenbatekoa erregelamenduz ezarritako arauen arabera mugatuko da (4.2. art.). Nahitaezko asegurua egin eta horren eremuan kaltea ordaintzeari buruz, ikusi, halaber, Ibilgailu Motordunak Erabiltzetik eta Zirkulatzetik sortutako Erantzukizun Zibilaren Aseguruari buruzko Erregelamendua, nahitaez egin beharrekoa.

Ezarritako kalte-ordainak nahitaezko aseguruak estaltzen duen gehienezko zenbatekoa gainditzen badu, gainerako hori borondatezko aseguruaren edo erantzulearen kontura joango da (*vid.* 4.2.II. art.).

3. Produktu akastunek sortutako kalteen erantzukizuna

Produktu Akastunek eragindako kalteen Erantzukizun Zibilari buruzko Legeak (PAEZLak) arautzen du gai hau; lege horrek 85/374/CEE Direktiba, uztailaren 25ekoa, egokitu du Espainiar estatuko zuzenbidera.

Babesten dituen subjektuak, oro har, produktu akastunek kaltetutakoak dira, kontsumitzaileak diren ala ez zorrozki kontuan izan gabe. Baina, berezitasun-printzipioak aditzera emango lukeena saihestuz, araudia ez da baztertzailea; Direktibako 13. artikuluekin bat etorriz, PAEZLko 15. artikulua zera dio: legeak ematen dituen eskubideak ez ditu baztertzen kaltetuak, *fabrikatzaile-inportatzaileak edo beste norbaitek duen kontratuzko edo kontratuz kanpoko erantzukizunaren ondorioz izan ditzakeen beste eskubideak*. Hala, PAEZLak aipatutako produktuek eragindako kaltearen biktimak aukeratu dezake kalte-ordaina erantzukizun horri buruzko sistema berriaren edo erantzukizunari buruzko ohiko arauen arabera erreklamatzeko. Dena den, ikusiko denez, erantzukizunaz salbuesteko Legean aurreikusitako kasuetan (*vid.* 6. art.), eta kalteak moralak direnean, azken arau horietara jo beharko du kaltetuak.

Legearen eraginetarako, ondasun higigarri oro *produktua* da, kontuan izan gabe beste ondasun higigarri edo higiezin batean txertatua dagoen ala ez;

salbuespenez, honako hauek ez dira produktutzat hartzen: nekazaritzako eta abeltzaintzako lehengaiak, eta ehizakiak nahiz arrantzakiak inolako eraldaketarik jasan ez badute; era berean, produktutzat hartzen dira gasa eta elektrizitatea (2. art.).

Akatsari ematen zaion esanahia zabala eta malgua da (PARRA). Produktua akastuna da berez espero litekeen segurtasunik ez badu, kontuan izanda ondorengo inguruabar guztiak eta, batik bat, nola erakutsi den, nolako erabilera aurreikus daitekeen eta zirkulazioan noiz jarri zen. Edonola ere, produktu batek, serie bereko gainerakoek normalean duten segurtasunik ez badu, berez, akastuna da. Eta ezin da, besterik gabe, produktu bat akastuna dela esan zirkulazioan jarri eta gero hobetuta merkaturatzeagatik *bakarrik* (3. art.).

Subjektu erantzuleak fabrikatzaileak eta inportatzaileak dira (1. eta 4.1 eta 2. art.). Subjektuen eremu hori, zenbait inguruabarren arabera, zabaldu daiteke eta hornitzailea ere sartu (4.3. art., eta xedapen gehigarri bakarra). Kalte beraren erantzule hainbat pertsona badira, solidarioki dira erantzuleak (7. art.; *vid.* ere, 12.1. art.).

Ezarritako erantzukizuna, izaeraz, *objektiboa* da, baina kaltetuak frogatu beharko ditu akatsa, kaltea eta kausalitatezko erlazioa (5. art.). Fabrikatzaileak edo inportatzaileak, erantzukizunetik salbuesteko, frogatu beharko dute (6. art.): produktua ez dutela zirkulazioan jarri; inguruabarrak kontuan izanda jo daitekeela produktuak zirkulazioan jarri zutenean ez zuela akatsik; produktua ez zela fabrikatu saltzeko edo helburu ekonomikoa duen beste ezertarako zabaldu, eta ez zela fabrikatu, inportatu, eman edo zabaldu profesio- edo merkataritza-jardueraren eremuan; produktua indarrean zeuden nahitaezko arauak betez egin zelako sortu dela akatsa; edo produktua zirkulazioan jarri zen uneko ezagutza zientifiko eta teknikoen arabera ezin zela jakin akatsa zegoenik (kausa hori ezingo da alegatu sendagaien, elikagaien edo gizakiek kontsumitzeko zabaldu diren elikadura-produktuen kasuan).

Erantzukizuna murriztuta edo, agian, kenduta gerta daiteke baldin eta kaltetuak edo beste norbaitek, zibilki horren jardueraz erantzunez gero, hura kaltearen kausakide izan bada (9. art.). Aldiz, kaltea sortzen parte hartu duena hirugarren bat izan bada, erantzukizun osoa fabrikatzaileari edo hornitzaileari egotziko zaio, gero horiek haren aurka joateko duten aukera kendu gabe (8. art.).

Kalteari dagokionez (10. art.), PAELaren babesean, izaeraz *ondarezkoak* diren kalteak ordainduko dira (*vid.* 10.2. art.), heriotzak eta gorputzeko lesioak eragin baditu edo gauzen gainekoak badira (baina produktu akastuna ez da ordainduko). Gauzei eragindako kalteen gainean, hirurogeita bost mila pezetako frankizia dago. Heriotzak eta lesioak akats bera duten produktu berdinek eragin badituzte, kalteen ordaina mugatua dago: hamar mila eta bostehun milioi pezeta (11. art.).

Akzioa egikaritzeko epeak hiru urtera preskribatuko du (12. art.). Eta kaltetuari aitortutako eskubideak produktua zirkulazioan jarri zenetik hamar urtera iraungiko dira.

4. Aire-nabigazioan sortutako kalteen erantzukizuna

Aire Nabigazioari buruzko Legeak (ANLak) izaeraz *objektiboa* den erantzukizun-sistema ezartzen du (*vid.* 120. art.), honako honetaz erantzuteko:

1. Aireontziaren barruan, haren joeraz edo ontziratze nahiz lehorreratzearen ondorioz bidaiariek jasandako kalteez (115.I eta II. art.). ANLaren eraginetarako, AGE 1987-VII-17koak, berriz, erabaki du kirolerako erabiltzen den aireontzian doazenak ez direla *bidaiari*.
2. Enpresari entregatuz geroztik hartzailearen eskura jarri arte merkantziek edo ekipajeek jasandako kalteez (*vid.* 115.III. art.).
3. Aireontziak, airean nahiz lurrean dagoela, edo hari askatu edo handik jaurtitako zerbaitek lurrean dauden pertsonen eta gauzei eragindako kalteez (119.I. art.) –*atzerriko aireontziek* lurrean daudela hirugarrenei eragindako kalteei Erromako Hitzarmena, 1952ko urriaren 7koa, aplikatu behar zaie-. Dena den, AGE 1968-IV-3 eta 1976-I-14koak uste dutenez, baimendutako produktu-jaurtitzea aireontzitik egin bada, ANLa ez da aplikatuko (kasu bietan, fumigatzetik sortutako kalteak epaitu eta erantzukizunari buruzko xedapen orokorretara bideratu ziren).

Kasu honetan, izaeraz objektiboa den erantzukizuna ezartzen bada ere, kalte-ordainaren *quantum* delakoa mugatu egiten da (117, 118 eta 119. art.). Baina, baldin eta garraiolariak edo bidaiari-antolatzaileak, edo beren mendekoek doloz edo erru larritz jokatu badute, muga kuantitatibo hura ez da kontuan izango; frogatu egin beharko da doloa edo erru larria egon dela eta, hala dagokionean, mendekoek haiei emandako funtzioak egiten ari zirela (121. art.).

Aire-nabigazioak berez sortzen duen arriskua dela eta, eremu horretan ere, nahitaezko aseguru egin beharra ezarri da (*vid.* 126. eta 127. art.).

Legeari aurreikusitako kalte-ordainak galdatzeko, sei hilabeteko preskripzio-epea ezarri da, kaltea gertatu zenetik kontatzen hasita (124. art.). Baina, AGE 1988-VI-10ekoak ñabartu duenez, epe horren mende egongo dira erantzukizun objektibora lotutako kalte-ordainak bakarrik.

5. Kalte nuklearren erantzukizuna

Energia Nuklearrari buruzko Legeak, 45. artikuluan, zera agintzen du: *Materiala erradioaktiboz lan egin edo hura sortzen duen edo erradiazio*

ionizatzaileak sor ditzakeen gailuren bat duen instalazioaren ustiatzaileak kalte nuklearrez erantzungo du. Erantzukizun hori objektiboa izanik, Lege honetan adierazitako estaldura-mugak ezarritako zenbatekoak mugatuko du.

Arauek erantzukizun horren ezaugarri adierazgarrienak islatzen ditu, errua erabat alde batera utziz, eta lege ezarritako mugaraino bakarrik iritsiko da (ENLko 57. art. eta Arrisku Nuklearrak estaltzeari buruzko Erregelamenduko, ANEko 16. art.).

Legeria berezian oinarritutako erantzukizuna baztertu egiten da ENLko 45. eta ANEko 4. artikuluetan adierazitako kasuetan. Baina, hala dagokionean, erantzukizunari buruzko arau orokorren edo beste berezien arabera eska daiteke horien kalte-ordaina.

Kalteak ordaintzea bermatzeko, ENLko 45. artikulua estaldura ezartzeko obligazioa finkatzen du. Estaldura hori erantzukizun zibilari buruzko aseguria izan daiteke (*vid.* ANEko 35 eta hurrengo artikulua), edo ENLko 56. artikuluan aurreikusitako beste berme bat.

ENLaren arabera, erantzukizuna galdatzeko akzioa hamar urteren buruan kalteak berehalakoak badira egikaritu beharko da, eta hogeit hamar urteren buruan, kalteak geroratuak badira (ENLko 67. art.); berehalako kalteei eta kalte geroratuei buruz, *vid.* ENLko 46. art.

6. Ehizatik sortutako kalteen erantzukizuna

Ehizari buruzko Legearen (ELaren) 33. artikulua, ehizakiak nahiz ehizatzeak sortutako kalteen gaineko erantzukizuna arautzen du. Lehenengoei buruz, ikusi *supra* II, 2.2 puntuan azaldutakoa. Bigarrenei buruz berriz, Legeko 33.5. artikulua kaltea ordaintzeko obligazioa ezartzen dio ehizari orori, baldin eta egitatea kaltetuaren erruz nahiz arreta gabeziaz edo ezinbesteko kasuz gertatu ez bada; armekin egiten den ehizan, pertsonari eragindako kaltearen egilea nor den jakin ezin bada, ehiza-taldeko kide guztiek erantzungo dute kalteaz.

Azken erantzukizun hori estaltzeko, ELko 52. artikulua aseguria egiteko obligazioa ezartzen du (*vid.* Ehiztariaren Erantzukizun Zibilaren gaineko Aseguruari buruzko Erregelamendua).

BIBLIOGRAFIA

Aurreko kapituluan adierazitakoaz gain:

- Ricardo DE ÁNGEL YAGÜEZ, “Comentario a los arts. 1.903 a 1.910 cc”, in *Comentario del Código Civil*, II. lib., 2. arg., Madril, 1993, 2003. or. eta h.
- Javier BARCELÓ DOMÉNECH, *Responsabilidad extracontractual del empresario por actividades de sus dependientes*, Madril, 1995.
- Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO, “Comentario a los arts. 25-28 lgdcu”, in *Comentarios a la Ley General para la defensa de los Consumidores y Usuarios*, Madril, 1992, 681. or. eta h.
- Silvia DÍAZ ALABART, “Comentario a la sts de 15 de diciembre de 1994”, in *CCJC*, 38. zk., 631. or. eta hur.
- Ignacio GALLEGO DOMÍNGUEZ, *Responsabilidad civil extracontractual por daños causados por animales*, Bartzelona, 1997.
- Fernando GARCÍA VICENTE, “La responsabilidad civil de los padres por actos de los hijos menores: causas de exoneración”, in *ADC*, 1984, 1033. or. eta hur.
- Esther GÓMEZ CALLE, *La responsabilidad civil de los padres*, Madril, 1992.
- José María LEÓN GONZÁLEZ, “La responsabilidad civil por los hechos dañosos del sometido a patria potestad”, in *Estudios Castán*, VI.a, Iruña, 1969, 267. or. eta hur.
- Juan Antonio MORENO MARTÍNEZ, *Responsabilidad de centros docentes y profesorado por daños causados por sus alumnos*, Madril, 1996.
- Fernando PANTALEÓN PRIETO, *Responsabilidad médica y responsabilidad de la Administración*, Madril, 1995; *Responsabilidad civil: conflictos de jurisdicción*, Madril, 1985.
- M.ª Ángeles PARRA LUCÁN, *Daños por productos y protección del consumidor*, Bartzelona, 1990; “La responsabilidad civil por productos defectuosos al amparo de las reglas generales de responsabilidad civil. Estudio jurisprudencial”, *Aranzadi Civil*, 1995-I, 19. or. eta hur.; “Notas a la Ley 22/1994, de 6 de julio, de responsabilidad civil por los daños causados por productos defectuosos”, *AC*, 1995-4, 723. or. eta hur.
- Isabel SIERRA PÉREZ, *Responsabilidad del empresario y relación de dependencia*, Madril, 1997.
- Pedro ZELAYA ETCHEGARAY, *La responsabilidad civil del empresario por los daños causados por su dependiente*, Iruña, 1995.